

Nettokostnad och rimlig vinst i ärenden om kommuntypsstöd

Försäkringskassans ställningstagande

I ärenden om kommuntypsstöd enligt 4 § 2 förordningen (2026:75) om statligt stöd för ökad tillgänglighet till tandvård ska nettokostnaden beräknas genom att kostnaderna minskas med intäkterna (kostnadsfördelningsmetoden).

Kommuntypsstöd enligt 4 § 2 förordningen om statligt stöd för ökad tillgänglighet till tandvård ska inte lämnas för att täcka någon rimlig vinst.

Bakgrund

Förordningen om statligt stöd för ökad tillgänglighet till tandvård innehåller bestämmelser om statligt stöd till vårdgivare i syfte att öka tillgängligheten till tandvård i hela landet.¹ Stödet kallas för kommuntypsstöd.

Enligt 4 § 2 förordningen om statligt stöd för ökad tillgänglighet till tandvård får kommuntypsstöd lämnas i enlighet med SGEI-beslutet². SGEI-beslutet gäller statligt stöd i form av ersättning för allmännyttiga tjänster, som ges till vissa företag som anförtrots att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse.³ Tillhandahållandet av tjänster av allmänt ekonomiskt intresse ska anförtros företag genom en eller flera officiella handlingar.⁴ För kommuntypsstödets del sker denna tilldelning av den allmännyttiga tjänsten i förordningen om statligt stöd för ökad tillgänglighet till tandvård.

¹ Se 1 § första stycket förordningen om statligt stöd för ökad tillgänglighet till tandvård.

² Kommissionens beslut (EU) 2025/2630 av den 16 december 2025 om tillämpningen av artikel 106.2 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på statligt stöd i form av ersättning för allmännyttiga tjänster som beviljas vissa företag som fått i uppdrag att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse och om upphävande av beslut 2012/21/EU.

³ Jfr artikel 1 i SGEI-beslutet.

⁴ Se artikel 4 i SGEI-beslutet.

5 § förordningen om statligt stöd för ökad tillgänglighet till tandvård

Stöd enligt denna förordning får lämnas som bidrag till en vårdgivare som har

1. utfört en tandvårdsåtgärd på en patient som när åtgärden slutfördes var bosatt i en kommun som anges i bilagan till denna förordning, och
2. tagit emot särskild tandvårdsersättning för tandvårdsåtgärden enligt 2 kap. 6 § lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd.

En vårdgivare som uppfyller kraven i första stycket ska anses ha anförtrots att tillhandahålla tandvårdstjänster av allmänt ekonomiskt intresse.

En av förutsättningarna för att kommuntypsstöd ska få lämnas är att vårdgivaren har tagit emot särskild tandvårdsersättning för tandvårdsåtgärden.⁵ Särskild tandvårdsersättning lämnas enbart för vissa tandvårdsåtgärder och om patienten fyller minst 67 år under det år då tandvårdsåtgärden har slutförts.⁶ Vårdgivarens pris för åtgärden får vidare inte överstiga referenspriset.⁷ Det råder alltså en prisreglering inom den särskilda tandvårdsersättningen, till skillnad från den fria prissättningen som gäller i övrigt på tandvårdsmarknaden.

Varför behövs ett rättsligt ställningstagande?

Om en ansökan om kommuntypsstöd gäller stöd i enlighet med SGEI-beslutet ska ansökan innehålla en uppgift om nettokostnad beräknad enligt artikel 5.1–5.5 i SGEI-beslutet.⁸ Innan ett stöd i enlighet med SGEI-beslutet beviljas ska Försäkringskassan göra vissa kontroller.

11 § andra stycket 1 förordningen om statligt stöd för ökad tillgänglighet till tandvård

Innan ett stöd enligt 4 § 2 beviljas ska Försäkringskassan kontrollera att

1. stödet inte överskrider vad som krävs för att täcka nettokostnaden som följer av artikel 5 i kommissionens beslut 2025/2630/EU, och [...].
-

Av artikel 5.1 i SGEI-beslutet framgår att ersättningen inte får överstiga vad som krävs för att täcka nettokostnaden för att fullgöra skyldigheterna i samband med tillhandahållandet av allmännyttiga tjänster, inklusive en rimlig vinst. Parametrarna för beräkningen av ersättningen måste vara fastställda på förhand.⁹ Ersättning som överstiger det belopp som SGEI-beslutet tillåter ska

⁵ Bestämmelser om särskild tandvårdsersättning finns i lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd, STL, och förordningen (2008:193) om statligt tandvårdsstöd, STF.

⁶ Se 5 a och 5 b §§ STF.

⁷ Se 2 kap. 6 § andra stycket STL.

⁸ Se 10 § andra stycket förordningen om statligt stöd för ökad tillgänglighet till tandvård.

⁹ Se artikel 4 d) i SGEI-beslutet samt punkt 54 i Meddelande från kommissionen om tillämpningen av Europeiska unionens regler om statligt stöd på ersättning för tillhandahållande av tjänster av allmänt ekonomiskt intresse (2012/C 8/02), EUT C 8, 11.1.2012, s. 4.

återkrävas.¹⁰ Det framgår inte närmare av författning eller förarbeten hur nettokostnaden eller den rimliga vinsten ska beräknas i ärenden om kommuntypsstöd. För att säkerställa en enhetlig tillämpning behövs därför ett rättsligt ställningstagande.

Överväganden

Beräkning av nettokostnaden

Enligt artikel 5.2 i SGEI-beslutet kan nettokostnaden beräknas på två olika sätt. Antingen beräknas den som skillnaden mellan kostnaderna enligt artikel 5.3 och intäkterna enligt artikel 5.4 (kostnadsfördelningsmetoden). Alternativt kan nettokostnaden beräknas som skillnaden mellan nettokostnaden för tjänsteleverantören för att fullgöra skyldigheten och nettokostnaden eller vinsten för samma tjänsteleverantör utan denna skyldighet (nettokostnadsmetoden).

Det är upp till medlemsstaterna att bestämma vilken av metoderna som lämpar sig bäst i varje enskilt fall.¹¹ Det framgår inte närmare i förordningen om statligt stöd för ökad tillgänglighet till tandvård hur nettokostnaden ska beräknas i ärenden om kommuntypsstöd. Det behöver därför klargöras vilken av metoderna som ska användas.

En beräkning av nettokostnaden enligt kostnadsfördelningsmetoden innebär att vårdgivarens kostnader minskas med intäkterna. För att metoden ska kunna användas behöver vårdgivaren kunna identifiera sina kostnader och intäkter för den allmännyttiga tjänsten och redovisa nettokostnaden i ansökan om kommuntypsstöd. Vilka kostnader och intäkter som ska beaktas framgår av artikel 5.3 och 5.4 i SGEI-beslutet. Försäkringskassan ska i sin tur kontrollera att stödet inte överskrider vad som krävs för att täcka nettokostnaden.¹²

Frågan är dock om den alternativa metoden, den så kallade nettokostnadsmetoden, kan användas för att beräkna vårdgivarens nettokostnad i ärenden om kommuntypsstöd. Nettokostnadsmetoden är lämplig att använda i de fall skyldigheten att tillhandahålla den allmännyttiga tjänsten inte påverkar kostnaderna men leder till uteblivna intäkter, exempelvis på grund av reglerade tariffer.¹³

De tandvårdsåtgärder som kommuntypsstöd kan lämnas för omfattas visserligen av en prisreglering utifrån att särskild tandvårdsersättning ska ha lämnats för åtgärden.¹⁴ Förordningen om statligt stöd för ökad tillgänglighet till tandvård innebär dock inte någon särskild skyldighet för vårdgivarna att

¹⁰ Se artikel 7.4 i SGEI-beslutet.

¹¹ Se punkt 123 i Arbetsdokument från kommissionens avdelningar, Vägledning om hur Europeiska unionens bestämmelser om statligt stöd, offentlig upphandling och den inre marknaden ska tillämpas på tjänster av allmänt ekonomiskt intresse, särskilt sociala tjänster av allmänt intresse, Bruxelles, 29.4.2013 SWD(2013) 53 final/2, s. 69.

¹² Se 11 § andra stycket 1 förordningen om statligt stöd för ökad tillgänglighet till tandvård.

¹³ Se skäl 35 till SGEI-beslutet och punkt 123 i Arbetsdokument från kommissionens avdelningar, Vägledning om hur Europeiska unionens bestämmelser om statligt stöd, offentlig upphandling och den inre marknaden ska tillämpas på tjänster av allmänt ekonomiskt intresse, särskilt sociala tjänster av allmänt intresse, Bruxelles, 29.4.2013 SWD(2013) 53 final/2.

¹⁴ Se 5 § första stycket 2 förordningen om statligt stöd för ökad tillgänglighet till tandvård samt 2 kap. 6 § andra stycket STL.

tillhandahålla tandvård inom den särskilda tandvårdsersättningen till personer som är bosatta på landsbygden. Vårdgivarna har inte heller någon skyldighet att i övrigt göra några investeringar relaterade till den allmännyttiga tjänsten. Den skyldighet som finns att ta emot patienter som är berättigade till statligt tandvårdsstöd följer av 3 kap. 4 § STL och träffar samtliga vårdgivare, oavsett om de anförtros att tillhandahålla den allmännyttiga tjänsten eller inte. Tjänsten av allmänt ekonomiskt intresse kan därför inte anses medföra sådana skyldigheter för vårdgivarna att det kan bli fråga om förlorade intäkter i förhållande till om de inte anförtrots att tillhandahålla tjänsten.

Prisregleringen inom den särskilda tandvårdsersättningen träffar alltså vårdgivaren oavsett om den anförtrots att tillhandahålla den allmännyttiga tjänsten eller inte. Vid en jämförelse med den fria prissättningen beror eventuella uteblivna intäkter därmed inte på skyldigheten att tillhandahålla tjänsten av allmänt ekonomiskt intresse. I ärenden om kommuntypsstöd kan en jämförelse med den fria prissättningen därför inte användas för att beräkna nettokostnaden enligt nettokostnadsmetoden.

Det bedöms inte finnas några andra relevanta jämförelser att använda för att beräkna nettokostnaden enligt nettokostnadsmetoden, eftersom det saknas skyldigheter kopplade till tillhandahållandet av den allmännyttiga tjänsten. Nettokostnadsmetoden kan därför inte tillämpas i ärenden om kommuntypsstöd. Nettokostnaden ska därför beräknas i enlighet med kostnadsfördelningsmetoden, det vill säga som skillnaden mellan kostnaderna enligt artikel 5.3 och intäkterna enligt artikel 5.4 i SGEI-beslutet.

Rimlig vinst

Enligt SGEI-beslutet kan ersättning lämnas för att täcka en rimlig vinst. Vad som utgör en rimlig vinst regleras i artikel 6 i SGEI-beslutet.

Om rimlig vinst erbjuds som en del av ersättningen måste beslutet om tilldelning ange kriterierna för hur denna vinst ska beräknas.¹⁵ Det framgår inte uttryckligen av 11 § första stycket 1 förordningen om statligt stöd för ökad tillgänglighet till tandvård, eller av förordningen i övrigt, att kommuntypsstöd ska lämnas för att täcka någon rimlig vinst eller hur en rimlig vinst i sådana fall ska beräknas. De nivåer som anges i 6 § förordningen om statligt stöd för ökad tillgänglighet till tandvård bedöms inte ge någon ledning, eftersom de nivåerna motsvarar de belopp som *högst* kan lämnas.

Det blir inte aktuellt att tillämpa utgångspunkterna i artikel 6 i SGEI-beslutet om vad som utgör en rimlig vinst, eftersom det saknas kriterier för hur en rimlig vinst ska beräknas i förordningen om statligt stöd för ökad tillgänglighet till tandvård.

Det framgår inte av förordningen om statligt stöd för ökad tillgänglighet till tandvård att ersättning ska lämnas för att täcka en rimlig vinst eller hur en sådan vinst ska beräknas. Stöd ska därför inte lämnas för att täcka någon rimlig vinst.

¹⁵ Se punkt 57 i Meddelande från kommissionen om tillämpningen av Europeiska unionens regler om statligt stöd på ersättning för tillhandahållande av tjänster av allmänt ekonomiskt intresse (2012/C 8/02), EUT C 8, 11.1.2012, s. 4. Jfr även artikel 4 d) i SGEI-beslutet.

Aktuella bestämmelser, rättspraxis m.m.

2 kap. 6 § och 3 kap. 4 § lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd

1, 4, 5, 10 och 11 §§ förordningen (2026:75) om statligt stöd för ökad tillgänglighet till tandvård

5 a och 5 b §§ förordningen (2008:193) om statligt tandvårdsstöd

Artikel 1, 4, 5, 6 och 7 i Kommissionens beslut (EU) 2025/2630 av den 16 december 2025 om tillämpningen av artikel 106.2 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på statligt stöd i form av ersättning för allmännyttiga tjänster som beviljas vissa företag som fått i uppdrag att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse och om upphävande av beslut 2012/21/EU

Meddelande från kommissionen om tillämpningen av Europeiska unionens regler om statligt stöd på ersättning för tillhandahållande av tjänster av allmänt ekonomiskt intresse (2012/C 8/02), EUT C 8, 11.1.2012, s. 4

Arbetsdokument från kommissionens avdelningar, Vägledning om hur Europeiska unionens bestämmelser om statligt stöd, offentlig upphandling och den inre marknaden ska tillämpas på tjänster av allmänt ekonomiskt intresse, särskilt sociala tjänster av allmänt intresse, Bruxelles, 29.4.2013 SWD(2013) 53 final/2

Försäkringskassan

Ingrid Utne
Beslutsfattare

Anna Karlsson
Frida Englund
Föredragande